

ÜSTÜN DÖKMEN

*Kelebekler
ve İnsanlar*

ROMAN

Remzi Kitabevi

ÜSTÜN DÖKMEN (Prof. Dr.) 1954 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. İlk ve ortaokulu Erzurum'da, liseyi Ankara'da bitirdi. Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden lisans ve yüksek lisans derecesi aldı.

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü'nde 1988'de doçent, 1994'te profesör oldu. "Küçük Şeyler" dizisini yazdı ve uzun yıllar televizyonlarda sundu. Dökmen'in çok sayıdaki bilimsel makalesinin yanı sıra, psikoloji ve kişisel gelişim alanında kitapları, ayrıca romanları, tiyatro eserleri, masal kitapları bulunmaktadır.

Üstün Dökmen'in yayınevimizden çıkan diğer kitapları:

İnceleme-Araştırma: *İletişim Çatışmaları ve Empati* (1994); *Sosyometri ve Psikodrama* (1995); *Varolmak Gelişmek Uzlaşmak* (2000); *Küçük Şeyler 1 – Deniz Kabukları* (2004); *Küçük Şeyler 2 – Suflörlü Yaşamlar, Tulumbacı Sendromu, Psikolojik Düğümler* (2006); *Küçük Şeyler 3 – Yaşama Yerleşmek* (2008); *Küçük Şeyler 4 – Eşitler Evi* (2009); *İnsanın Korunakları-1: Deriden Kültüre* (2010); *İnsanın Korunakları-2: Mimari* (Selcan Dökmen ile) (2011).

Roman: *Ladesçi* (2006); *Miyase'nin Kuzuları* (2009); *Kelebekler ve İnsanlar* (2011); *Kuzular Vadisi* (2012); *Metrestepe* (2013); *Menderes: Irmağın Gölgesi* (2015); *Yorgun Heykel* (2016); *Sağdıç* (2016).

Biyografi: *Uzaktaki Köyden Biri* (2019).

Şiir: *Ankara Destanı* (2014); *Toplu Şiirler* (2016).

Oyun: *Komşu Köyün Delisi/Nokta Nokta Hanım'ın Hayatı* (2010); *Otoyolda Piknik/Padişah-ı Hali Osman/Uluğ Bey* (2011); *Depremzâdeler Mahallesi/Pusulamı Ayarlar mısınız?* (2012); *Tangramım Nerede?/Pepe mi Sobe mi?/Duru'nun Yıldızları* (2013).

Çocuk: Duru ile Doruk dizisi: *Mevsimler* (2013); *Oyuncak Şehir* (2013); *Küçük Gezginler* (2015); *Piknikte...* (2015); *Hangisi Doğru?* (2018); *Köy Gezisi* (2018).

ÜSTÜN DÖKMEN

*Kelebekler
ve
İnsanlar*

Gözden Geçirilmiş
13. Basım

Remzi Kitabevi

KELEBEKLER VE İNSANLAR / Üstün Dökmen

© Remzi Kitabevi, 2023

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Sevrin Uysal

Kapak tasarımı: Murat Özgül

ISBN 978-975-14-2172-2

BİRİNCİ BASIM: Kasım 2011

ONUNCU-ON İKİNCİ BASIM: Doğan Kitap, 2017-2020

ON ÜÇÜNCÜ BASIM: Remzi Kitabevi, Şubat 2024

Kitabın bu basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Güven Mücellit, Mahmutbey Mah. 2622. Sokak

Güven İş Merkezi No: 6 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 45003 / Tel (212) 445 0004

*Tüm kelebeklere ve onları
öldürmeden sevenlere;
tüm engellilere
ve onlar için –kendilerince–
mavi kapak toplayanlara; dayananlara,
dayanışmaya alışanlara...*

*Bu romandaki bütün kahramanlar
ve olaylar hayal ürünüdür;
yalnızca duygular gerçektir.
Cümle âleme duyurulur.*

Herkesle Rağmen Kelebeğe Dair Bir Roman

Bir kelebeğin yaşam öyküsünü yazmaya karar verdiğimde herkes karşı çıktı. Kimse sevinmedi, sevmedi, desteklemedi.

Önce dostlarım sinirlendi, “Ne gerek var, kelebeklerle uğraşma, organik domates yetiştir, ekme peynirle yeriz” dediler. Ben de onlara içimden, “Ben aklımı ekme peynirle yemedim; yeni olanı denemek isterim” dedim.

Sonra eşimin gözleri öfkeyle parladı. Bir kelebeğin yaşamıyla ilgili roman yazmak istediğimi söylediğim akşam, hemen eli belinde pozisyonu alıp nefes almaksızın, noktasız virgülsüz,

“Sana ne el âlemin kelebeğinden sen önce ailenle ilgilen çocuklarınla ilgilen oğlun dün yine okulun camını kırmış hem de arkadaşına sapanla taş atarken sürekli okula çağrılmaktan bıktım Allah canımı alsın da kurtulayım senden bir gün de okul-aile birliğine sen git de ailemizi tek kişilik sanmasınlar sonra sana bir yıldır şu giriş kapısını tamir et diyorum Allah rızası için bir el at ne açılıyor ne kapanıyor üstümüze yıkılacak bir gün iki şeyin ucundan tut da evimde erkeğim var diyeyim bir gün alıp başımı gideceğim sonunda bana bunu da yaptıracaksın” dedi.

O an, evimizin çift kanatlı giriş kapısının kelebek kanatlarına benzediği yani kısmen benzediği, giderek bozulduğu, zor açılır kapanır olduğu, kelebekler gibi kanat çırpamadığı aklımdan hızla

geçti. Eşim sinirlenirken böyle şeyler düşünmenin yanlış olduğunun farkındaydım ama kendime engel olamadım. Çocukluğumdan beri böyle nice zorunlu ama gereksiz düşünce aklımdan geçirir sessizce. (Galiba psikologlar buna “obsesif düşünce” diyorlar. Ben psikolog değilim; bu obsesif düşünce nedir, obezlikle ilişkili midir, bilemiyorum.)

Eşim söylendikçe söylendi, gözlerinde şimşekler çakmaya başladı. Yağmur öncesinde gökyüzünün bulutlanması gibi gözlerinde yaşların birikmeye başladığını fark edince kalkıp sokağa çıkmaya çalıştım. Ve kapı yine açılmadı. Salona döndüğümde yağmur başlamıştı, eşim ağlıyordu.

O günkü konuşmadan aklımda kalan şey, eşimin kelebekler konusunda roman yazmamı istemediği gerçeği idi. Okul-aile birliğini ve kapıyı uzun süre unuttum.

İzleyen günlerden birisinde eşim,

“Sen geçen gün kelebek melebek bir şey dedin, kelebek koleksiyonu mu yapacaksın? Bak evin her yerini antika diye pis şeylerle doldurdun, bir de kelebek koleksiyonu istemem duvarlarda” dedi.

“Hayatım, kelebek koleksiyonu yapacağım demedim, ben canlı biriktirmeye karşıyım, sadece eşya biriktiriyorum. Kelebeklerle ilgili bir roman yazmaktan söz ettim. Tabii romanın içinde sadece kelebekler olmayacak, insanlar da olacak” dedim.

Eşim,

“Madem insanları anlatacaksın, kelebekleri ne diye katıyorsun?” diye karşı çıktı.

Ben,

“Sevgilim, kelebekler ile insanlar arasında bağlantı kuracağım, teşbihler yapacağım. Kelebekler ilham veriyor” diye açıklamaya çalıştım.

Eşim, “İlham alacaksan benden al Hüsni. Bak, bütün gün, evden işe, işten eve, kelebekler gibi uçuyorum şu incecik hâlimle. Beni yaz yeter” dedi.

Biraz bozuldum ama sesimi çıkarmadım. Bozulmamın sebe-

bi, kelebek konusu değildi. Bana Hüseyin yerine Hüsnü demesine biraz alınmamdı. Bunu sık sık yapardı eşim. Aslında dil sürçmesi sonucu elbette ama benim de ona, Melahat yerine, Nebahat dediğim çok olmuş.

Olmuş diyorum çünkü ben, bunu farkında olmadan söylerim; eşim ben söyledikten sonra uyarır.

Belki de örtülü bir güç savaşı var eşimle aramızda. İçten içe, alttan alta, onun hep güçlü, hep haklı olduğunu hissediyorum aslında. Ama bunu söyleyemiyorum ona. Zaten haklı, haklı olduğunu bir de açıkça söylesem bütün kapılar ve sair işler üstüme kalır o zaman. İşlerin altında kalırım; roman yazamam.

Sonuçta eşim kelebekli roman fikrini tutmadı.

Kayınvalidem de kelebeğin yaşamıyla ilgili roman yazmama karşı çıktı, “Kelebeklerden sana ne, otur Kayseri’nin tarihini yaz” dedi. (Kayınvalidem Kayserilidir.)

Kayınbiraderim, sanırım mutasyona uğramış bir kişidir, Kayseri’deki ve ailemizdeki tek komünisttir. O da fikrime karşı çıktı, “Bırak bu burjuva tarzı fantezilerini enişte, sana ne kelebeklerden; toprakları satıldığı için işsiz kalan marabalarla ilgili bir roman yaz” dedi. (Maraba, bir zamanların Rusya’sındaki mujiklerin yani toprağa bağlı kölelerin, Anadolu versiyonudur. Topraklar gidince marabalar da işsiz kaldılar, ortada kaldılar, büyük şehirlerin parlak neon ışıklarına doğru kelebekler, pervaneler misali uçmaya başladılar ve yandılar.)

Kayınbiraderime karşı “İyi de Anadolu köylüsüyle ilgili çok roman yazıldı, Anadolu kelebekleriyle ilgili roman yok” diye kendimi savunmaya çalıştım. Dinlemedi, boş ver sen bunları anlamında eliyle havada devrimci bir kavis çizdi, sonra da kalkıp gitti.

Annem bile karşı çıktı, “Benim aslan oğlum niçin koyunlarla, kelebeklerle uğraşiyor, (*Miyase’nin Kuzuları* adlı romanımı kastediyordu) yazacaksan aslanlarla ilgili bir roman yaz” dedi.

Karşı çıkanlar içinde moralimi en fazla yayınevimin sahibi bozdu. Kendisine düşüncemi söylediğimde hiç düşünmeden, “Kelebeğin ömrü bir gündür, yazmaya kalksan bir cümlede biter,

bilemedin bir sayfa. Öyle tek sayfalık roman olmaz” dedi. (Sanırım yayıncım, altında “Bir Kelebeğin Otobiyografisi başlıklı kitabınızı yayınlamayacağız çünkü tek sayfa” yazan karikatürü görmüş. Benimkiyle ne alaka?) Sonuçta, böyle bir roman yazılamayacağını, yazılsa bile basılamayacağını kesin bir dille belirtmiş oldu.

Bu konuda tek destek oğlumdan geldi. Kendisi yaramazdır filan ama kafası çalışır. (Oturup düşündüğünde kafası çalışır. Tek sorunu, oturamamasıdır.) Ben kara kara düşünürken bir şey söyledi, yüzüm gözüm aydınlandı.

“Baba, nicelik değil nitelik önemlidir. Bir canlının ne kadar yaşadığı değil ne yaptığı önemlidir. Size karşı çıkanlara aldırmayınız. Nereye gittiğini bilen insana, dünya kenara çekilip yol verir” dedi. Evet oğlum aynen böyle söyledi. Gözlerim yaşardı, “Yavrum bütün bunlar senin görüşlerin mi?” diye sordum. “Hayır baba, kompozisyon dersi için hazırladığım kopyadan aklımda kalanlar” dedi.

Kompozisyon dersi için hazırlıyormuş bu kopyaları; konu ne olursa olsun bu tür cümleleri yazınca öğretmen beğeniyormuş. İnanır mısınız benim işime de yaradı. Demek ki hayatta hiçbir kopya boşa gitmiyor.

Neyse konuyu dağıtmayalım, sonuçta bir kelebeğin hayatıyla ilgili romanı yazmaya karar verdim. İster bir günlük bir hayat ister tek sayfalık bir roman. Önemli olan olup biteni anlatman.

O olup biteni anlatalım da olup bitenin doğrusunu nasıl bulacağız bu dünyada? Gördüğümüze mi inanacağız, bildiğimize mi? Nice şeyi yanlış biliyoruz da haberimiz yok galiba. Ben, Güneş’in etrafımızda döndüğünü görüyorum. Ama akil insanlar, akıllılık edip tam tersini söylediler bir zamanlar. Meğer Dünya dönüyormuş Güneş’in etrafında. Şimdi hangisine inanalım; gözümüzün gördüğüne mi, aklımızın erdiğine mi? Birisi çıkıp da Güneş’in soğuk olduğunu söyleseydi ve bunu da ısrarla tekrar etseydi Güneş’in soğuk olduğuna inanan birileri mutlaka çıkardı. O birileri de aynı şeyi tekrarladı mı, Güneş’in aslında soğuk oldu-

ğunu tekrarlayanların sayısı gün ardına gün artardı. (Kimileri tetkikle öğrenir kimileri tekrarla.)

Peki, kelebekleri nasıl bilirsiniz?

Hepimiz kelebekleri iyi biliriz; güzel olduklarını, mutluluk verdiklerini ancak topu topu bir gün yaşadıklarını biliriz. Doğru mu, gerçekten böyle mi?

Akıllı bir arkadaşım var, ODTÜ’de okurken çok sayıda hobi topluluğuna katılmıştı, üniversitenin ormanında (ODTÜ, orman içine kurulmamış olan, kurulduktan sonra kendi ormanını kurmuş bir üniversitedir yani bu üniversitenin temelleri, bazı üniversitelerin aksine, kesilen binlerce ağacın kökleri üzerine yerleşmemiştir; bu yüzden ODTÜ’nün kökleri nice üniversitenin köklerinden daha derinlere gider) pek çok kuş ve kelebek gözlemişti öğrenciyken. Hâlâ bir elinde dürbün, bir elinde kitap dağ bayı dolaşır.

O söyledi, bazı kelebekler bir gün yaşarmış, nicesi daha fazla. Bir mevsim yaşayan kelebekler varmış, göç mevsiminde göç edenler çokmuş. Kuşlar gibi sıcak ülkelere giderlermiş. Çoğunluğunun göçü tek yönlüymüş ama bir tür, göç ettikten sonra geri de dönermiş. Kış uykusuna yatan kelebekler bile varmış. Kısacası, kelebeklerin ömrü o kadar da kısa değilmiş. Benim sizlere hikâyesini anlatacağım kelebek, sanırım bir haftalık ömürlü bir tür olacak.

Kelebeklerimizin ve insanlarımızın öyküsüne başlamadan önce, içinde yaşadıkları vadiyi gezelim birlikte.

Hikâyemizin Geçtiği Coğrafyanın Tarihi

Bu romanda, güzel kanatlı kelebekler var; vücutları orantsız, zihinleri altın oranlı gençler var, coğrafyası çim kokulu, bal damlalı topraklar var.

Toprağın geçmişi, coğrafyanın tarihi vardır. Bugünkü canlar, canlılar, yeşiller, yeşillikler, yüz binlerce yıllık geçmişin üzerine firlizlenmiştir. Toprak ve canlıları, bin yıllardan beri evrile, devrile günümüze gelmiştir.

Ben lisede coğrafyayı sevmezdim; kitaplarda dağların, ovaların, ağaçların, çiçeklerin siyah beyaz fotoğrafları vardı. Ne zaman ki Anadolu'yu ve dünyayı gördüm, kitapların siyah beyaz yüzüyle bin renkli yeryüzü arasında ilişki kuruldu zihnimde, o zaman coğrafyam renklendi, o zaman coğrafyaları sevdim.

Anadolu'nun bir yerinde veya her yerinde bir yer var; otlar, ağaçlar, yollar, ocaklar, insanlar içinde, dağlarıyla, vadileriyle, ovalarıyla, yaylalarıyla bir yer var; kitapta iki satırlık bir coğrafya, gökyüzünün altında binbir rengiyle kokusuyla bir yer var. (Neresi olduğunu bulmak size kalmıştır.) Belki Akdağlar, Akçadağlar; belki Arhoy, Yaylacık; belki Gülova, Günova, Kazova ama mutlaka bir büyük ırmak ve Uzun Vadi uzanır ortasında.

Bu coğrafyanın tarihinde, deniz alanında Üst Permiyen kalkerleri tortulanmıştır ta derinde. Alp dağlarını da oluşturan bu

kıvrılma hareketleri yavaş yavaş hız kazandığında, deniz altındaki tabakalar, kıvrılarak su yüzüne çıkmış, yeryüzünü oluşturmuş.

Gün gelmiş göğüs geçirmiş toprak, göğsü kabarmış, dağlar tepeler oluşmuş; gün gelmiş katman katman kil, kum taşı, çakıl ve jips oluşmuş; gün gelmiş rüzgârla ve yağmurla topraklar binbir defa aşınmış; sonra fay kırıklarına yakın yerlerde tektonik hareketlerle çökmüş depresyon alanları çıkmış ortaya. (İnsanlardaki, hayvanlardaki depresyon gibi coğrafyacılar göre yeryüzünde de depresyonlu bölgeler oluyor demek ki.)

Gün doğmuş gün dönmüş, bitkileriyle, hayvanlarıyla bu topraklar çıkmış ortaya.

Aslanlar, kaplanlar, geyikler, ayılar, kurtlar, türlü hayvanlar görmüş bu dağlar; Hititleri ve Romalıları ve Latinleri ve Galatları ve Rumları ve Arapları ve Türkleri ve Moğolları da görmüş ve onlar tarafından görülmüştür.

Yollarla, çizgilerle bezeli bu coğrafyanın haritası: Kırık parçalı aşınmış taşlarıyla yolcu bekleyen, Hitit Yolu, Kral Yolu, Roma Yolu, Bizans Yolu, Selçuklu Yolu, Osmanlı yolları, damar damar yeni asfaltlı Türkiye Cumhuriyeti yolları. Tarla, mera, bahçe, bağ, köy, kasaba sağları solları. Tatlıcak, Üzümlören, Ovalı, Çerçi, Ulaş çayırları; Akbuğday, Çarıksız, Dereköy, Taşlık, Tatar, Ütük, Oğulcuk, Yazıbağı, Kuşoturağı meraları. Canları, cananları, kerpiç evlerde, dam evlerde, ahşap evlerde, taş evlerde, beton evlerde insanları. Kimi uzak kimi yakın köyleri, Kıcılı, Eskiyyapar, Avutmuş, Ünalın. Bağlı, pekmezli Zile, canlı cananlı Yağıbasan Medreseli Niksar, dört defa yer değiştirmiş, dördü kasteden isimli Erbaa. (Önce Horoztepe'ydi, sonra deprem yüzünden Sonusa'ya taşındı, yine depremden Herek'e ve Erzincan depreminde yok olduktan sonra son kez taşınıp Erbaa oldu.)

Bu coğrafyanın çiçeğini bitkisini yeterince sevdik mi? Sevmek, korumaktır şüphesiz ki. Galiba yeterince sevmedik.

Nice hayvanın ve bitkinin, kiminin soğanıyla sökülüp götürülmesine, o rengârenk bitki örtüsünün talan edilmesine izin ver-

dik, göz yumduk, görmedik. Belediye parklarına, sokaklara, uzak ülkelerden gelen ne çiçek ne sebze diktik.

14

Oysa bu coğrafyadaki çiçeklerin isimleri, sadece dağlarımıza, çayırımıza değil dillerimize, isimlerimize de yerleşmiştir. Nice insan var köyde, kasabada, şehirde, adı, Gül, Gülhan, Aygül, Birgül, Ayşegül, Güllale. İnsanlarımız uzak ülkelere göçtü geçim derdinden, galiba çiçeklerimiz de öyle.

Oysa çiçeklerimiz vardır, teniyle, ismiyle bu topraklara aittir. Belki Anadolu'da doğmuştur, belki uzaklardan gelmiştir ama hepsi bu coğrafyaya aittir. Gül, lale, hanımeli, gelincik (çoban gülü), civanperçemi, aslanağzı, kaynanadili, koyungözü, paşa düğmesi, yedi eltiler, zakkum (ahu ağacı), ana kokusu, gelin serpmesi, mum çiçeği ve daha nice.

Hikâyemizin geçtiği coğrafyanın tarihini, dünden bugüne köprüler birleştirdi. Hıdırlık Köprüsü, Talazan Köprüsü, Karasu Köprüleri, yeri göğü birleştiren, ağızda yılan tutan taştan leylek kabartmalı Leylek Köprüsü.

Gökyüzünde geometri var, yıldızların açılı mesela; yeryüzünde ırmaklar, dümdüz çizgiler gibi veya büklüm büklüm kavisli. Yer gök geometri. Geometrinin adı geografiden (geography) –coğrafyadan– gelmiş meğer veya coğrafya geometriden. Hikâyemizin geçtiği yerlerde, tarih, coğrafya, geometri birleşmiştir ve insan, hayvan, bitki...

Vadi ve Sakinleri

Haritadaki adının dışında “Kelebekler Vadisi” diye anılan çok yer var Anadolu’da. İşte Uzun Vadi bunlardan birisidir. Haritada, bu zengin coğrafyanın adı “Uzun Vadi” diye geçer ancak bu bölgede yaşayanlar, dağ gezmesi^(*) amacıyla yürüyüp geçenler, buraya “Kelebekler Vadisi” derler.

Uzun Vadi Anadolu’da herhangi bir yerdir; dağları taşları Anadolu’dur, ağaçları çiçekleri güneş ve toprak kokuludur. Uzun Vadi güzel bir yerdir.

Uzun Vadi’nin ya da daha doğrusu –halkın dili en doğrusudur– Kelebekler Vadisi’nin doğusunda ve batısında, bir gövdeden çıkan kollar gibi iki yana açılıp göğe uzanan, sanki vadiyi sarıp sarmalamaya hazırlanan, uzun ve yeşil iki dağ uzanıyordu. Batıdaki dağlarda ağaçlar eteklere kadar iniyordu, doğudaki dağlarda yer yer ağaçsız yeşil yerler vardı. Vadinin ortasında döne dolaşa akan Uzun Çay’ın iki yanında ağaç öbekleriyle bölünmüş geniş çayırlar, tarlalar vardı.

Uzun Çay, Uzun Vadi’nin ortası, canı, damarı, mimarıydı. Durup dururken dönüp bakmazlar, fark etmiş gibi davranmazlardı ama vadinin yerlileri Uzun Çay’ı severlerdi. Herhâlde bu yüzden ona, “çay” değil, “ırmak” derlerdi.

Vadinin dört bir yanına evler, ev kümeleri dağılmıştı. Evlerin

(*) trekking

çoğunluğu doğudaki dağların eteklerindeydi. Uzaklardan bakınca söğütler arasında bir ince minare gözüktü. Kuzeyde dağların alçaldığı bölgede, kayalıklarla bölünmüş göğü gönlü mavi bir göl vardı. Suyun dümdüz olduğu günlerde bulutları görürdünüz içinde ay ışığı gibi; pembe, mor gri bulutların rengi yansırıdı suya. Sonra yılda birkaç defa yağmurdan sonra gökkuşağı gözüktü vadiye. Göklerin beyaz ışığı, kalbini açıp yeryüzüne, yedi rengeyle gözüktü vadedekilere.

Uzun Vadi'nin yerlileri ta dedelerinden beri dağların eteklerine yerleşmişlerdi. Hem hısımdılar hem hasımdılar. Birbirleriyle sık sık kavga etseler de topluca otururlar, yakın yaşarlardı. Sağa sola serpiştirilmiş evlerde yaşayanlar ise vadiye bir zamanlar gezmek için gelmiş, büyülenmiş, zaman içinde toprak edinmiş, ev yapmış şehirlilerdi; çoğunluğu hekim ya da tüccardı. Çok azı bütün bir yılı ya da yazı vadiye geçirirdi; çoğu evlerine sadece hafta sonları gelirdi, bazılarının ise yıllarca uğramadığı olurdu. Yerliler, bunlara, daha çok pazar günleri geldikleri için "pazarcı" derlerdi.

Pazarcılar, evlerine hafta sonları çoluk çocuk koştura koştura gelir, bahçelerinde mangallarını yakar, pazar akşamları da geri dönerlerdi. Mangallarının kömür kokulu dumanı saatlerce temiz havayı yoğun şekilde kirletse de pazarcılar, burada, doğayı, doğallığı, temiz havayı bulduklarını söylerlerdi.

Vadi kime aitti, onu gerçekte kim severdi?

Vadiye arada bir gelen pazarcılar mı? Galiba hayır; onlar tapulu evlerini ve gördükleri manzarayı severlerdi. Birkaçı hariç ne vadinin sorunlarıyla ne de vadedeki yerlilerle ilgilenirlerdi.

Vadinin asıl sevdalısı yerliler miydi? Galiba buna da hayır. Vadinin çoğu yerlisi, uzak şehirlere, ülkelere göç etmişlerdi. Göç edenlerin bazıları yıllar sonra dönüp vadilerine güzel evler yaptırmışlardı; arada bir gelirlerdi; onlar da yarı pazarcı sayılırlardı. Göç etmeyip kalanlar, vadiyi çok sevdikleri için mi buradaydılar? Hayır. Gidecek daha iyi bir yer bulamadıkları için ya da gitmeye cesaret edemedikleri için vadiye kalmışlardı. Yerliler her fırsat

ta vadilerini çok sevdiklerini söylerlerdi ama ilk müşteride, ilk fırsatta topraklarını satarlardı. Tek sıkıntı fiyatta anlaşmaktı. (Satmak sıkıntı değildi.) Pazarcılar, en azından arada manzaraya bakıp iç geçirirlerdi. Yerliler manzaraya da bakmazlardı; doğdular doğal gördükleri bu dağlar, ağaçlar onları heyecanlandırmazdı.

Yerliler, dede ocaklarını, baba ocaklarını tütürmeye meraklı değillerdi; dedeleriyle tek ilişkileri onlar gibi göç etmektir. Uzaklardan kalkıp kâh Anadolu'ya kâh Kanada'ya... Bir deve, bir kamyon, bir uçak buldular mı eşyalarını denk yapar, göçerlerdi. (Geçim uğruna, parayı denkleştirmek uğruna, önce eşyalarını denkleştirirlerdi.) Uzun Vadi'den de göçüyorlardı. Belki de bu, yapıldıkları tarım ve hayvancılık yeterince destek görmediği, bilimsel temellere dayandırılmadığı için; belki uzak rüzgârlara kapılıp gelen tohumlar dört bir yanı sardığı için ya da belki de toprak yorulduğu, daraldığı, sonuçta darıltıldığı içindi. Tarım ve hayvancılık gitmişti. (Bağlar, bahçeler, koyunlar, keçiler, sığırlar, atlar, arılar gittiğinde insanlar da giderdi.)

Sonuçta ne yerliler ne de pazarcılar vadiyi gerçekten sahiplerlerdi; ne yerliler ne de pazarcılar vadiyi gerçekten severlerdi. Vadinin gerçek sahipleri, vadiyi gerçekten seven hayvanlardı. Onlar sürekli vadide yaşarlardı, vadiye arada bir uğramazlardı. Vadi onların yeri yurdu, evi dünyasıydı.

Hayvanlar adını bilmedikleri çağlardan bu yana bu vadide yaşamışların torunlarıydı. Onlar vadilerini terk etmezlerdi, satmazlardı, vadinin gerçek sahipleriydiler. Kaplumbağalar, kirpiller, kurbağalar, çakallar, tilkiler, kuşlar ve kelebekler bu vadide doğmuşlardı, bu vadide öleceklerdi.

Uzun Vadi'nin sahipleri ve konukları, görünürde yeterince ilgilenmezlerdi vadileriyle, iyi para veren biri olduğunda satmaya hevesliydi hepsi de. Ama yüreklerinin derinlerinde, ta derinlerinde hepsi buraya aitti, burası da onlara. Uzun Vadi, bu topraklar, onların vatandı.

İnsanlar, coğrafyada doğar, vatanda ölürler. Coğrafyadan vata-

na yürür bütün ülkeler. Dil, gül, Gülten, ne varsa nüfus kâğıdına işlenir kendiliğinden.

“Orda bir köy var uzakta, gitmesek de kalmasak da o köy bizim köyümüzdür” demişti bir zamanlar bir ozan Anadolu’da. Sonra yetmişli yıllarda, ilerici devrimci gençler çok eleştirdiler bu sözü, “Gitmeden, kalmadan, dertlerini bilmeden, öyle uzaktan uzağa o köy bizim köyümüz olmaz” dediler. Belki gençler de haklıydı şair de.

Uzaktan sevmek yeterli değildi gerçekten ama ülkelerin ve insanların aşkı yüreğinize bir kez düştü mü uzaklık anlamsız olur aranızda. Gerçekten sevdiğiniz, hep yanınızdadır çünkü. Türkiye’den başka ülkelere gidip yerleşenlere veya ülkesinden kalkıp uzak ülkelere yerleşen herhangi birisine, Tecer’in bu şiirini okusanız, mutlaka katılır size, “Orda bir köy var uzakta, gitmesek de kalmasak da o köy bizim köyümüzdür” diye.

Uzun Vadi ile insanların ilişkisi de böyleydi.

Uzun Vadi’nin dağlarında, yamaçlarında nice ağaçlar vardır. Gökyüzüne doğru gece gündüz ayakta duran sarıçamlar vardır; dedeleri Midas’ın mezarını koruyan sedir ağaçları vardır. (Odun niyetine kesilmeyenler, eski çağları yaşatır. Kesilenler ne yeri ısıtır yeterince ne göğü.)

Sedir ağaçları –*Cedrus Libani*– gökyüzünü tutar geceleri; meşe, ardıç, gürgen, kayın, ahlat, alıç, yemişen, iğde, böğürtlen, kızılçık (zoğal), mahlep (yabani kiraz) vardır. Her birinin ayrı bir hikâyesi vardır. Ardıç ağacının tohumundan ardıç fidanı üretmezsiniz mesela. Ardıç ağaçlarının tohumunu ardıç kuşu yer. Ardıç kuşunun bağırsağından geçip atılan tohumlar toprağa düşünce filizlenir, ardıç fidanı biter. (Dodo kuşu gibi bir gün ardıç kuşu da giderse ardıç ağaçları da gider.)

*Hadi dindir aşkıyı güzelim, hadi dindir.
Ardıç ağacının soyu, ardıç kuşunun yolunu gözler;
Ben seni gözlerim. Gözlerim gözlerine değmeden
Soyum sürmez sevdiğim.*

***Uzun ama renksiz bir yaşam mı istersiniz
yoksa kısa ama renkli bir yaşam mı?***

*İnsanlar âşık olunca, "Kalbim pır pır ediyor" derler.
Kelebeklerin kanatları da öyle. İnsanlar, "Aşk kısa
sürer" derler, kelebeklerin hayatları da öyle.
İnsanlar, "Evlilik aşkı öldürür" derler; insanlar
akıllarına ne gelirse söylerler. Ancak sözün, önünü
arkasını, sağını solunu nadiren düşünürler.
Aşk vardır altı ay sürer, aşk vardır elli yıl..
Farklı aşklar vardır çünkü ve farklı âşıklar...*

Üstün Dökmen, farklılıklarıyla ve benzerlikleriyle
iki engelli genç ve iki kusursuz kelebeğin aşk
hikâyelerini anlatırken okuru da kendisiyle
yüzleşmeye çağırıyor.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-2172-2

9 789751 421722

KDV'den muafdir